

Asia: lausunto HE109/2024 vp; teema taide ja kulttuuri. Vuoden 2025 talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet

Kiitos mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto valtion vuoden 2025 budjettiesityksestä.

Budjetti turvaa Kansallisgallerian toimintaa

Kansallisgallerian lakisääteinen tehtävä valtakunnallisena taidemuseona on vahvistaa suomalaista kulttuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä. Lisäksi Kansallisgallerian tehtävänä on osallistua koko taidemuseoalan kehittämiseen.

Kansallisgalleria toteuttaa itsenäisenä julkisoikeudellisena säätiönä kulttuuriperinnön vahvistamiseen liittyvää tehtäväänsä ylläpitämällä, hoitamalla ja kartuttamalla kahta valtion omistamaa taidekokoelmaa: kansallisomaisuudeksi määrittyvää Kansallisgallerian museokokoelmaa sekä julkiseksi taidekokoelmaksi määrittyvää Valtion taideteostoimikunnan kokoelmaa. Näissä kokoelmissa on taideteoksia, arkistomateriaaleja ja esineitä. Taiteellista sivistystä Kansallisgalleria edistää Suomen tunnetuimpien museobrändiensä Ateneumin, Kiasman ja Sinebrychoffin taidemuseon sekä digitaalisten palveluidensa kautta.

Kansallisgallerian tehtävä valtion kulttuuriomaisuuden säilyttäjänä, turvaajana ja käyttäjänä on kaikilta osiltaan pitkäjänteistä. Näyttelyohjelmisto päätetään noin kolme vuotta etukäteen, ja kokoelmien ylläpito on lähtökohtaisesti ikuista. Näiden tehtävien menestyksellä toteuttaminen edellyttää toiminnan ja talouden suunnittelulta pitkäjänteisyyttä. Merkittävä lainsäädännöllinen uudistus oli vuoden 2023 alussa voimaan tullut laki valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille. Lain myötä Kansallisgallerian toimintarahoitukseen tehtiin ensimmäistä kertaa indeksitarkistus vuodelle 2024. Tämä tarkistus sisältyy myös vuoden 2025 budjettiesitykseen, mikä turvaa Kansallisgallerian yhteiskunnallisten tehtävien toteuttamisen ja mahdollistaa toiminnan kehittämisen nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Budjetti sisältää 1 683 000 euroa Kansallisgallerian kokoelman ja Valtion taideteostoimikunnan kokoelman kartuttamiseen ja hoitoon, mikä on samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Rahoitus ei mahdollista Kansallisgallerian kokoelmien merkittävää kartuttamista vanhan ja modernin taiteen osalta, mutta tarjoaa kohtuullisen hyvät mahdollisuudet nykytaiteen hankintoihin. On positiivista, että valtion budjetissa on Valtion taideteostoimikunnan kokoelman osalta huomioitu hoitokulujen kasvu.

Museoala ajautuu ongelmiin erityisesti kasvukeskusten ulkopuolella

Budjetti sisältää huomattavia leikkauksia museoiden valtionosuuksiin ja muuhun kulttuurirahoitukseen. Museoiden osalta leikkaukset vaikuttavat erityisesti niiden kykyyn tuottaa näyttelyitä, tapahtumia ja muita sisältöjä. Kokoelmien säilyttämiseen liittyvät kustannukset ovat käytännössä kiinteitä ja kasvavat kiinteistö- ja palkkakustannusten sekä kokoelmien kasvun myötä. Kustannusrakenteen vuoksi leikkaukset kohdistuvat suoraan siihen toiminnan osaan, joka ylläpitää ja vahvistaa museopaikkakuntien veto- ja pitovoimaa.

Leikkausten kokonaisvaikutus riippuu siitä, siirtävätkö kunnat valtionosuuksien leikkaukset suoraan museoiden budjetteihin vai lisäävätkö kunnat omaa rahoitusosuuttaan. Kasvukeskusalueilla kuntien valmiudet lisätä omaa rahoitustaan ovat parhaat, ja näillä alueilla museopalveluiden tuottajilla on myös parhaat mahdollisuudet kasvattaa näyttely-, museokauppa- ja muiden palveluiden tuottoja, joten leikkausten vaikutukset ovat vähäisemmät. Kasvukeskusten ulkopuolella sekä kuntien että museoiden mahdollisuudet kompensoida leikkauksia ovat kuitenkin rajalliset, ja vaarana on palveluiden alasajo.

Digitaalinen siirtymä hidastuu edelleen

Museoalan digitalisaation edistämiseen varatut resurssit ovat jo vuosia olleet alimitoitettuja, ja tämä tilanne jatkuu vuonna 2025. Digitalisaatio tarjoaa museoalalle merkittäviä mahdollisuuksia, kuten on todettu valtioneuvoston kulttuuripoliittisessa selonteossa, jonka lausuntokierros juuri päättyi. Museoalalla digitaalisen tulevaisuuden mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttäisi kasvavia investointeja digitointiin, teknologisiin järjestelmiin sekä sisältöjen tuotantoon ja niihin liittyvään osaamiseen.

Digitaalisessa toimintaympäristössä yhteistyö yli sektorirajojen on välttämätöntä, joten olisi tärkeää, että digitaalisen siirtymän edistäminen museo- ja kulttuurialalla näkyisi myös muiden ministeriöiden tavoitteissa.

Helsingissä 17.10.2024



Kimmo Levä
pääjohtaja